

Projekt badawczy *Potworne rzeki. Badania nad historią środowiskową powodzi nowoczesnej Europy za pomocą źródeł literackich* ma na celu zgłębienie zmieniającej się roli inżynierii wodnej w historii Europy, a konkretnie jej związku z powodziami rzecznyymi między XVIII a XX wiekiem. Zbadamy ekologiczne ograniczenia w historii hydroinżynierskiego dyscyplinowania rzek i łagodzenia skutków powodzi oraz ich wpływu na ekosystemy rzeczne. Zwracamy uwagę na rosnące znaczenie podejścia ekologicznie

świadomego w inżynierii wodnej. Pytanie, które można przewrotnie tu zadać, brzmi: „Jakie historie opowiadają rzeki występujące z brzegów podczas powodzi, a w jakie historie wierzą ludzie?” Poprzez analizę źródeł literackich dotyczących historycznych powodzi, dążymy do przywrócenia znaczenia rzek jako żywołów i niezbędnych aktorów historii nie tylko środowiskowej.

Nasze badania skupiają się na interpretacji historii środowiskowej jako historii negocjacji przestrzeni między ludźmi a wylewającymi rzekami, na odkrywaniu pomijanych informacji historycznych i interpretacji sygnałów ostrzegawczych pozostawianych przez rzeki w źródłach literackich oraz na odtwarzaniu kompleksowej historiografii, która traktuje rzeki jako potężne, choć potworne, to otaczane magią byty. Znaczenie naszego projektu dla badań nad historycznymi powodziami tłumaczy także ciągle niestety rosnąca liczba występowania (zawsze) zaskakujących powodzi „tysiąclecia” lub wylewów na „niespotykaną” skalę. Zapoznanie się z odpowiednimi danymi historycznymi może dostarczyć wiedzy, w jaki sposób w przeszłości wyrażano kulturową adaptację do zagrożeń środowiskowych i jakie przesłanie pozostawiły nam historyczne rzeki, mając na uwadze nasze przyszłe bezpieczeństwo.

Podczas czteroletnich badań zespół, składający się z ekokrytyka, historyka i geografa, skoncentruje się na trzech ikonicznych rzekach, niezbędnych do zrozumienia środowiskowej historii nowoczesnej Europy - na Dunaju, Tamizie i Renie. W przeciwieństwie do wielu rzek w Polsce, rzeki te należą do najbardziej zniekształconych i groźących katastrofalnymi powodziami w Europie, co w przeszłości dotyczyło tak wielkich wylewów jak Dunaju w 1838/1926 roku, Tamizy w 1928 roku i Renu w 1995 roku. Ostatnie lata pokazują wykładniczy wzrost liczby powodzi w Europie z powodu zmian klimatycznych, co jest powiązane z projektami renaturalizacji rzek. Czy naprawdę rozumiemy, dlaczego rzeki muszą być dziś rewitalizowane lub przywracane?

Analizując literaturę i porównując pozostałe w niej różnorodne mitologiczne opowieści, które stanowią rodzaj kulturowych korzeni adaptacji do powodzi, nasz projekt ma na celu wytworzenie wiedzy, w jaki sposób ludzie postrzegali i wyrażali naturę rzek jako żywołów. Aby lepiej zbadać meandry i zwroty w historii środowiskowej rzek i zanikającą koncepcję walki z rzekami w projektach inżynierii wodnej, rozważamy, w jaki sposób same arterie wodne kształtowały historię i kultury adaptacji do ryzyka powodziowego. Oprócz zastosowania odpowiednich do badania historii środowiskowej teorii, nasze studia opatrzymy serią krytycznych map (kontrmap), aby pokazać, jakie rodzaje sygnałów ostrzegawczych przekazują nam rzeki przez powodzie nowoczesnej Europy.

Wyniki naszych badań będą rozpowszechniane przede wszystkim w formie międzynarodowych publikacji i wystąpień konferencyjnych w języku angielskim. Na stronie internetowej Instytutu Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN opublikujemy wszystkie materiały dostępne w otwartym dostępie oraz wybrane bibliografie do przyszłych badań nad historią środowiskową powodzi. Poprzez nasz projekt chcemy wypracować głębsze rozumienie kontekstu historycznego i perspektyw dotyczących zarządzania rzekami oraz ekologicznego wpływu projektów inżynierii wodnej na historię nowoczesnej Europy.